

Ajnija OMANIĆ

O NEOSTVARENOJ ŽELJI SAMUELA ELAZARA O OSNIVANJU MUZEJA ZDRAVSTVENE KULTURE U BOSNI I HERCEGOVINI

Apstrakt: U radu se govori o ideji i pokušajima osnivanja muzeja zdravstvene kulture u Sarajevu od strane Samuela Elazara, velikog poznavaoa i sakupljača dokumentacionog materijala posvećenog historiji zdravstvene kulture, posebno u Bosni i Hercegovini, iz čega je proizašla njegova ideja o opravdanosti osnivanja muzeja zdravstva.

Ključne riječi: BiH, muzej zdravstvene kulture, Samuel Elazar, Sarajevo

Abstract: The paper discusses the idea and attempts to establish the Museum of Health Culture in Sarajevo by Samuel Elazar, a great expert in and collector of documentary material dedicated to the history of health culture, especially in Bosnia and Herzegovina, which gave rise to his idea of establishing the Museum of Health.

Keywords: BiH, Museum of Health Culture, Samuel Elazar, Sarajevo

Ubrzo nakon što su sredstva informiranja obavijestila našu javnost da će se graditi dva nova paviljona na području Vojne bolnice u Sarajevu (hirurški odjeli), mr. ph. Samuel Elazar oglasio se člankom s idejom da se prostor stare Vojne bolnice u Sarajevu¹ pretvori u muzej zdravstvene kulture Bosne i Hercegovine. S ovom idejom obratio se Univerzitetском medicinskom centru, Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu, Naučnom društvu za istoriju medicine, stomatologije, farmacije i veterine Jugoslavije (Sekcija za Bosnu i Hercegovinu), Društvu ljekara Bosne i Hercegovine i Farmaceutskom društvu Bosne i Hercegovine.

---

1 Turska vojna bolnica, sagrađena 1866. godine u Sarajevu.

Mr. ph. Samuel Elazar smatrao je da se ne bi smjelo dozvoliti rušenje ove najstarije bolničke ustanove u našoj zemlji. Zgrada je po svojoj lokaciji, okolnom ambijentu, unutrašnjem uređenju, adaptivnim mogućnostima i zdravstvenom kontinuitetu najbolje odgovarala namjeni muzeja zdravstvene kulture Bosne i Hercegovine, a istovremeno bi tu mogao biti i dom zdravstvenih radnika BiH. U bašti ove zgrade mogao bi se urediti botanički vrt s ljekovitim biljem, a studenti bi tu mogli obavljati dio praktičnih vježbi.

Samuel Elazar bio je veliki poznavalac i sakupljač dokumentacionog materijala posvećenog historiji zdravstvene kulture, posebno u Bosni i Hercegovini, iz čega je proizašla njegova ideja o opravdanosti osnivanja muzeja zdravstva. Pisao je o razvoju farmacije i izvorima za proučavanje tradicijske medicine u Bosni i Hercegovini. Jedan je od osnivača Muzeja Jevreja u Bosni i Hercegovini, koji je otvoren 1966. godine.

Izradio je scenarij za uređenje muzeja zdravstvene kulture, s opisom eksponata koji bi pripadali pojedinim periodima.²

Tematsku strukturu uređenja muzeja podijelio je na sljedeće periode: kameno doba, ilirski period, rimski period, bosanska državna samostalnost, turski period, austrougarski period, Jugoslavija između dva rata, period narodnooslobodilačkog rata, period Socijalističke federativne republike Jugoslavije.

U drugom dijelu tematskog scenarija izložbe u muzeju bili bi prikazani eksponati posvećeni narodnoj medicini, etnofarmaciji, kulturi življenja naroda i narodnosti u Bosni i Hercegovini, s posebnim prikazom početaka razvoja oficinalne medicine, farmacije, stomatologije, veterine i njima sličnih disciplina integriranih u razvoju navedenih disciplina na našem području. Mr. Samuel Elazar stalno je ukazivao na neobrađene izvore historije medicine, na veliki broj tih izvora koji su zatečeni na našem tlu, na evropskim i orijentalnim jezicima, a nisu ni prevedeni i, takvi, nisu ni valorizirani u kulturi naroda i narodnosti Bosne i Hercegovine.

Izvori za izučavanje historije medicine, farmacije, stomatologije i veterine nalaze se u brojnim privatnim i društvenim bibliotekama i arhivama u Bosni i Hercegovini. Među njima se posebno ističu: Zemaljski

---

² Original elaborata posjeduje autor.

muzej BiH u Sarajevu, Orijentalni institut u Sarajevu, Arhiv Bosne i Hercegovine, Historijski arhiv Sarajeva, Gazi Husrev-begova biblioteka, Historijski muzej BiH, Institut za historiju u Sarajevu, Biblioteka Zavoda za javno zdravstvo FBiH i brojni dokumenti i inventari u zavičajnim muzejima.

Dr. veterine Jaša Romano je samo u Bosni i Hercegovini registrirao 109 ljekaruša, što je bilo najviše, u odnosu na ljekaruše nađene u ostalim republikama bivše Jugoslavije. O bogatstvu izvora posvećenih historiji medicine govore radovi i prvog Kongresa istorije medicine, farmacije, stomatologije i veterine, koji je održan u Sarajevu 1971. godine. Arhivisti Državnog arhiva Bosne i Hercegovine³ upozorili su da su zdravstvo i zdravstvena zaštita bili u žiži interesovanja i predmet naučnog, stručnog, ekonomskog i uopće društvenih istraživanja te da, sa stanovišta historijskih proučavanja i analiza, ova problematika nije dovoljno valorizirana.

Radi lakšeg pristupa i pronalaska izvora za proučavanje historije medicine, arhivisti su uradili kataloge po tematskim oblastima, a u Umjetničkoj galeriji BiH u Sarajevu prikazana je izložba "Zdravstvo u BiH". Cilj ove izložbe bio je prikazati razvoj zdravstvene djelatnosti u BiH od osnivanja do 1995. godine.

Bilo je i ranijih pokušaja da se osnuje muzej ili pak odjeli posvećeni razvoju zdravstva. U sastavu bivše Jugoslavije to su učinili dr. Risto Jeremić te dr. Krulj, u okviru Ministarstva narodnog zdravlja (1919).

Simpozij "Razvoj istorije zdravstvene i socijalne zaštite u BiH", koji je održan u Sarajevu 1993. godine, u organizaciji Medicinskog i Farmaceutskog fakulteta te Asocijacije za interkulturalne aktivnosti Izdavačke kuće "Avicena", također je potvrdio potrebu osnivanja muzeja zdravstva u BiH.

---

3 Štimac, V., Sarić, S., Lovrenović, K., Kujović, M., Hadžimehmedagić, S, *Arhivska građa kao izvor za izučavanje istorije zdravstva na području BiH 1850-1965*, Sarajevo, Arhiv BiH, 1985, sv. 33.

ZAKLJUČAK

Brojni dokumenti posvećeni historiji medicine, stomatologije, farmacije i veterine čekaju na obradu, valorizaciju i izložbeni pult u muzeju zdravstva u Bosni i Hercegovini.

Historičari medicine imali su u vidu pozitivna iskustva zdravstvenih radnika na našem tlu, koja se mogu i danas iskoristiti, u miru i vanrednim situacijama, u pružanju zdravstvene zaštite narodu.

Kulturna historija obogaćena je radovima istraživača koji su prezentirali pozitivna iskustva u rješavanju nacionalne patologije naroda u BiH i promovirali tradicijske vrijednosti primijenjene u organizaciji i provođenju zdravstvene i socijalne zaštite na našem tlu.

Očekivati je da će se u budućnosti, osnivanjem muzeja zdravstvene kulture u Bosni i Hercegovini, zaštititi zdravstvena dokumentacija, inventari i tehnologija korištena u proteklim periodima te prikazati istaknute ličnosti koje su svojim radom unapređivale zdravlje naroda na ovim prostorima.

LITERATURA

Dokumentacioni materijal Ministarstva narodnog zdravlja Zemaljske vlade za BiH, (dalje: MNZ ZVBiH), šifra A VII, 1919, Sarajevo, Državni arhiv za BiH

Štimac, V., Sarić, S., Lovrenović, K., Kujović, M., Hadžimehmedagić, S., *Arhivska građa kao izvor za izučavanje istorije zdravstva na području BiH 1850-1965*, sv. 33, 1985.

Zbornik radova XXXI Naučnog skupa Saveza društava za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije povodom 20 godina od smrti mr. ph. Samuela Elazara, prvog predsjednika Naučnog društva za istoriju medicine u BiH, Tuzla, Igtro Univerzal, 1999.

Summary

THE UNFULFILLED WISH OF SAMUEL ELAZAR ON THE ESTABLISHMENT OF A MUSEUM OF HEALTH CULTURE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Numerous documents dedicated to the history of medicine, dentistry, pharmacy and veterinary medicine are awaiting processing, valorisation and an exhibition desk at the Museum of Health in Bosnia and Herzegovina.

Medical historians had the positive experiences of health workers on our soil in mind, which can still be used today in peace and emergency situations in providing health care to the people.

Cultural history is enriched by the works of researchers who presented positive experiences in resolving the national pathology of the people in BiH and promoted traditional values applied in the organisation and implementation of health and social protection on our soil.

It is expected in the future that the establishment of the Museum of Health Culture in Bosnia and Herzegovina will protect health documentation, inventories and technology used in previous periods, and show prominent personalities who, with their work, have improved the health of the people in this area.